

Ball de bot antiparabrisista

Description

Ball de bot antiparabrisista

Amb l'article d'avui vull deixar per escrit un parell de reflexions i opinions sobre la importància de l'**estil** en el ball, perquè quedin ordenades i puguin ser llegides per aquells a qui pugui interessar. L'**estil**, una de les parts més importants però de què manco es parla quan es debat sobre el ball de bot.

L'amo en Nofre "Contrany" i madò Antònia Buades al ballador de La Victòria el dia de la festa.

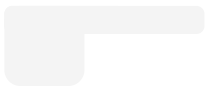
Què vol dir sebre ballar?

Per **aprendre de ballar** (els balls de bot, s'entén), hem de començar pel començament, o sigui, per entendre el ritme i el compàs de cada ball. No és el mateix l'un-dos-tres de la jota, que l'un-dos-i-tres o l'un-dos-tres-pam-pam dels boleros. És evident. El que ve darrere són els punts o mudances.

Seguint l'esquema d'una típica classe d'iniciació al ball de bot, començarem pel bolero. Primer de tot hem de començar pels peus, per saber si ara he de moure el dret o l'esquerre, si ara he de fer enrere o envant, si he d'estar aturat o caminar... Una vegada que sabem -més o manco- on hem de col·locar cada peu, podem començar a pensar en els braços. Ara tenc aquest peu avançant, i per tant me toca davallar aquest braç; ara faig canvi de peus, i per tant he de fer un canvi de braços.

Molt bé, ja tenim l'esquema bàsic dels punts principals. Fins i tot ja sabem fer quadrar els moviments dels peus amb els compassos de l'un-dos-i-tres, i per tant podem seguir una cançó amb els peus. Si, a més, ja hem interioritzat la coordinació de braços i cames, ja sabem fer un punt sencer. Ja només ens queda enllaçar tres punts i podrem fer un bolero de dalt a baix. Perfecte! **Ja sabem ballar!**... O per ventura encara no? **No hem deixat res pel camí?**

Tenim els peus. Tenim els braços. Tenim l'un-dos-i-tres. Què falta -a parer meu, no cal dir-ho- per saber **ballar de veres**? Falten els genolls (més amunt o més avall? Abans de fer volta els he d'alçar més o manco?). Falten les mans i els dits (puny tancat? pistola? esclafits?). Falten els colzes i les espatles (sí, el braç dret va *amunt*, però com d'amunt? Ran de l'orella o una mica cap envant?). Falta el cap i la mirada (on he de mirar quan faig una passada amb la meva parella?). Falta, fins i tot, la mitja rialla i l'expressió facial. Tots aquests elements conformen, en definitiva, l'**estil** del ball. I, per mi, peus i braços coordinats amb un compàs, però sense gens ni mica d'estil, no és ball: és **aeròbic**.

[View this post on Instagram](#)

shared by Ballades_a_Mallorca (@balladesamc)

El gran oblidat: l'estil

Parlam d'**estil** i, per tant, entram en un món ben subjectiu, però amb fortes bases objectives. Vejam si m'explic.

Parlant de ball de bot, l'estil té una component molt important que depèn de la **tradició a la regió geogràfica de què ens ocupem**. A la meua zona, entre la Serra i el Raiguer, els balls antigament eren boleros -i boleres-, copeos i qualque jota, a so de xeremies i flabiol. Més envant arribaren les bandes de música, amb la incorporació probablement de qualque ball més. Aquests balls, sobretot el bolero, són d'arrel purament acadèmica, i de fet sempre m'he demanat fins a quin punt eren balls *populars* així com els voldríem entendre avui. Per mor dels seus orígens, eren balls on l'**expressivitat de braços i cos** cobraven molta importància. Això era intrínsec a la tipologia del ball que tradicionalment s'havia ballat en aquell precís racó de món.

Això per una banda. Però més enllà d'aquesta component «geogràfica» hi ha una segona component, la **component «personal»**, o sigui, l'**essència del ballador**. M'atreviria a dir que és més petita en pes (són detalls minúsculs, gairebé imperceptibles de manera aïllada) però més important en l'efecte, ja que és aquella “cosa” que ens fa dir: quin bon ballador! quins aires! (o també... quina poca gràcia!).

Un ball a La Victòria

Ho intentaré il·lustrar amb un exemple. Quedam al meu redol, a Alcúdia. Compartesc un vídeo inèdit que mostra uns segons d'un ball al **ballador de La Victòria**, el dia de la festa, l'any 1972. Qui ballen són l'amo en **Nofre Caldés “Contrany”**, reconegut ballador de la contrada i qui fou mestre de les agrupacions de ball d'Alcúdia i Sa Pobla al seu moment, amb la conegudíssima cantadora i balladora **madò Antònia Buades**. En aquells temps, els poblers eren molt devots a la Mare de Déu de la Victòria, podríem dir més que els alcudiençs-.

Mirau si no en té, d'estil i de gràcia, per ballar. Més enllà de les posicions de cames i braços que exigeix el ball, té la capacitat de fer aquells moviments **vius però dolços**, amb gràcia. Fixau-vos en els detalls: l'agafada de la boina mentre volta, la petita capada que acompanya cada reverència, les mans i els dits que acompanyen els moviments dels braços, la mamballeta final... L'estil és subjectiu, però ningú no pot negar que l'amo en Nofre té molt de *salero* i *bons aires*.

Moments del ball a La Victòria, any 1972. Els balladors són l'amo en Nofre “Contrany” i madò Antònia Buades. Font: arxiu particular de la família Carretero-Serra, a qui estic molt agraït per aquest document.

Un ball a Son Macià

Hem vist un exemple del Raiguer, de tradició bolera, però la importància de l'estil és universal a totes les modalitats de ball que conviuen (i conviven) a la nostra illa. Vegem-ne un altre exemple, ara cap al **Llevant**. Anam a Son Macià, terra de cotes i mateixes. Seguint la nomenclatura anterior, l'«estil geogràfic» és diferent: els braços ja no són l'element més identificador de cada punt (la seva posició canvia poc d'un punt a altre), tot i que això no lleva que la posició dels braços sigui igualment important. Podríem dir que és el cos en general (la mateixa és vitenca però no ha de ser espolsada) i els peus en particular (s'ha de controlar amb precisió on es fa cada punt, on acaba la rossegueta...) que prenen especial rellevància.

L'estil «geogràfic» és ben diferent, però la importància de l'estil «personal» no minva gens. I per molt diferent que sigui aquest ball del que es ballava a La Victòria, en el vídeo que segueix tornarem a quedar embadalits i no quedarà més remei que reconèixer quins *bons aires* i quins *bons balladors* són aquests.

Fixau-vos amb el ballador que surt al segon 0:24: quina rialla, la mirada clavada en la balladora, els braços ben parells, els esclafits de les mans ben controlats i graciosos... quin **estil**! I què hem de dir de la parella que balla una cota a partir del minut 0:44? Ballen ben espolsat, però controlen cadascun dels moviments. No hi ha cap peu ni braç que fugi d'allà on ha d'estar. Els balladors es parlen amb ullades, i vengui esclafits i alegria. I bé podríem posar un tassó d'aigua damunt el cap de la balladora que no en vessaria gota.

Escenes del Ball de Sales de Son Macià, any 1980. Font: [Josep Berga Munar](#).

L'estil al ball mallorquí del 2023

Hem vist dos exemples de balls *antics*: és evident que aleshores l'estil era una part importantíssima del ball. Eren temps on ser considerat “bon ballador” era un vertader motiu de reconeixement social. Però... i avui? Trob avinent parlar de les dues castes de ball que conviuen avui: els balls oberts i les mostres de ball.

L'estil: un tret identitari de cada agrupació

En parlar de mostres de ball, això ens porta unívocament a parlar d'**agrupacions** folklòriques, és a dir, d'associacions o grups de persones que ballen plegades, generalment balls predefinits o *compostos*, seguint el criteri d'un mestre. Aquestes consideracions impliquen que els balladors d'una mateixa agrupació comparteixen un *codi* de balls, i part d'aquest *codi* és l'**estil**. Sovint es fa broma amb el concepte "Ah, és que a la Serra, al Raiguer i a Ciutat ballen amb els braços ben amunt ben amunt, i al Llevant ballen amb els braços que arrosseguen p'enterra!". Bé, podem prendre -amb les degudes llicències- com a certa aquesta afirmació que faria referència a l'«estil geogràfic» de què hem parlat. Però voldria fer incís en el punt següent. A aquest «estil geogràfic» s'hi ha de sumar l'**estil «de l'agrupació»**, que a la fi és l'estil personal que deixa empremtat el mestre en els seus alumnes. Evidentment, a l'estil de l'agrupació sempre s'hi suma l'estil personal de cada ballador, que acaba definint una manera única de fer els moviments. A la fi, ballar és un art, i l'art és creació, no?

Un exemple: el Sarau Alcudienc de fa vint anys

Intentaré mostrar-ne un exemple una vegada més. El vídeo que segueix és d'una mostra de ball de fa 20 anys a Alcúdia. Els balladors són Toni Bibiloni, qui era el mestre dels balls i, per tant, *responsable* de definir-ne l'estil, i Magdalena A., una bona balladora. Fixem-nos en el primer punt que fan en aquest Bolero "Si et tengués vora meu", que és un obrir-i-tancar. On és l'estil? En girar el cos tres quarts quan es fa l'obrir; en atracar-se a la parella creuant els peus, alçant bé els genolls, i sense perdre la mirada de l'altre; en fer el pas de colzet inclinant les espatles i controlant bé els braços...

Toni Bibiloni i Magdalena A. ballant a la Mostra de Sant Jaume de l'any 2003. Font: arxiu personal.

L'estil de l'agrupació, tot i que sovint no se'n parli, acaba sent un important tret identificador de la pròpia agrupació. Vos puc assegurar que un servidor, i una bona grapada de persones que conec,

sabrien dir amb quina agrupació balla una o altra persona just en haver-lo vist ballar un parell de passes.

Un altre exemple: la incipient Escola de Música i Danses de Bartomeu Ensenyat

El vídeo que segueix mostra una escena de l'aleshores acabada de formar Escola de Música i Danses, dirigida de manera fèrria pel seu mestre Bartomeu Ensenyat, que podem veure enjaquetat i controlant tota la situació. Hi ha pocs dubtes que *don Bartomeu* controlava tant l'execució com l'**estil** que mostraven els seus subordinats. Supòs que estareu d'acord en mi que l'estil que duen els balladors d'aquest enregistrament no és el mateix que l'estil que podem veure en els balladors de l'Escola d'avui, després d'aquests 45 anys.

Fragment del programa de RTVE "Yo canto", emès l'any 1978, on es veu un assaig de l'Escola de Música i Danses de Mallorca. Font: [Maria del Mar Bonet](#). Gràcies a Rosa V. per haver-lo compartit amb mi.

No és tasca fàcil per una agrupació conservar l'estil al llarg dels anys. Amb els relleus generacionals, amb les modes que van i venen, amb les mescles amb altres balladors que tenen estils diferents... és molt bo de fer que els detalls que abans es donaven per fets perquè tothom els havia vists, ara s'hagin perdut perquè ningú no ha remarcat que són importants. O tot el contrari: que alguns moviments que abans es feien en petit com una gràcia s'hagin acabat exagerant tant que resultin postissos i contraproductius per la gràcia del ball. En aquest punt, més d'un podrà entendre la referència al títol que encapçala aquest article.

De vegades, a més, **l'estil de l'agrupació torna tan gran que s'acaba menjant l'estil personal** que cada ballador hagués pogut tenir, i a la fi s'obté un cos de balladors sincronitzats en cada moviment que, però, en la meua opinió, acaba resultant tan artificiosos que perd aquella *gràcia* o *aires* de què havíem parlat abans, per bé que l'execució dels moviments sigui impecable.

L'estil més enllà de les mostres: el ballar de cadascú

Fins ara hem parlat de mostres, però avui tenim la sort que bona part de la vida del **ball és a plaça**, en obert, i això té dues implicacions. D'una banda, en aprendre de ballar, cada ballador prendrà inevitablement una part de l'«estil personal» que li haurà transmès -voluntàriament o no- el seu mestre; podríem dir que és l'estil de l'escola, una variant de l'estil de l'agrupació de què hem parlat. Per altra banda, una vegada "superada" la fase d'aprenentatge inicial a l'escola, els balladors que van a plaça estan exposats a multitud d'estils, tots ells una combinació d'estils geogràfics, d'escola i personals.

Per mi és molt important que els nous balladors siguin conscients de la importància de l'estil, que sàpiguen que és l'estil allò que completa el ball -com he exposat més amunt-. Que se facin seu un estil o un altre, que siguin eclèctics, que prenguin de cadascú allò que més els agradi... però **que ballin amb estil**, ja que és l'única manera d'acabar tenint *gràcia* o *bons aires* per ballar que és, en definitiva, l'objectiu més alt a què pot aspirar un ballador.

Cloenda

L'article d'avui vol ser un clam per **reivindicar l'estil als balls**. Donem importància a l'estil! Sapiguem valorar-lo! Aquells que apreneu de ballar i anau a plaça: no vos atureu d'aprendre! Ara que sabeu col·locar els peus i els braços, començau a prendre consciència de la posició de cada part del vostre cos. Què voleu comunicar? Què vos agrada? El ball vos defineix! Aquells que ensenyau de ballar: insistiu en l'estil, remarcau-ne la importància! A parer meu, és la vertadera **essència** del ball.

Category

1. Ball de bot
2. Hemeroteca

Date Created

18/08/2023

Author

tonimateu